

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: L. Klauž
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čuč)

Ljubljana, 9. februarja 1939

Leto V — Številka 17

VELIKE SMERNICE

Ob 17. obletnici

kronanja papeža Pija XI.

»Ni človeške ustanove, ki bi mogla vsem narodom nalagati času primerne postave — pač pa je božja ustanova...«, ki je last vseh narodov... in ki je opremljena z najvišjo avtoriteto in polnostjo učiteljske oblasti, cerkev Kristusova, tako je papež XI. sam orisal 1. 1922. pomen papeštva.

Kaj nas uči sedanjí predstavnik in nositelj te božje ustanove?

»Za Boga ali proti Bogu«

»Gre za najusodnejšo odločitev, pred katero je postavljen svobodni človek: »Za Boga ali proti Bogu«.

Ta odločitev mora spet znova odločiti usodo človeštva. V politiki, v finančah, v pravni, v znanosti, v umetnosti, v državi, v družbi, na vzhodu in zahodu: povsod se pojavlja to vprašanje kot odločilno...« (1932)

»Znanost združena z vero«

Že ob začetku svojega vladanja je dal Pij XI. pravo smer znanosti: »Znanost je velikega pomena, a ne gola in sama znanost, temveč znanost združena z vero, znanost v službi vere... znanost ožarjena od vere in podprta od nje, da ne zaide v zmote«.

Pij XI. bo imel v bodočnosti poleg drugih častnih naslovov tudi priimek: papež višjih znanosti. Preuredil je za bodoče naloge Cerkev ves študij duhovnih semenišč in bogoslovnih fakultet; ustanovil pa je tudi papeško akademijo znanosti in imenoval 70 članov, ki naj bodo »znanstveni senat sv. stolice«.

»Znanstveniki, luč sveta«

Kdo jih je tako visoko odlikoval kot papež Pij XI.?

»Vi ste luč sveta: s temi besedami je Gospod Jezus seveda najprej govoril apostolom...«, poslanec vere; pa te besede se morejo nasloviti tudi na znanstvenike, ker prihajajo od Boga, Gospoda znanosti. Vere in znanosti Bog noče ločiti... V znanstvenikih je božja roka prižgala luč znanosti... Oni so prejeli prednost tako dragocene luči, rabiti jo morajo za dobrobit sveta.

»Imam misli miru«

Ako bi estetični kritik presodil življenjski slog papeža Pija XI., bi našel enotnost koncepcije in sloga v vsem delu, čeprav je sestavljeno iz neštetihih detajlov, ki jih je pač uvrstil v svoje življenje ob trenutnih potrebah in prilikah. Hotel je povsod in vsem prinašati mir in pomirjenje in red.

V okrožnici o krščanski vzgoji (1929) Divini illius magistri, hoče graditi družbo iz novih temeljev: vzgoja naj bo delo sporazuma med Cerkvijo, družino in državo.

V okrožnici »Casti connubii« (1930) zahteva, naj se primarna, naravna družba zakona in družine dvigne iz nižin materializma na višino božje zapovedi in sv. zakramenta.

V okrožnici »Quadragesimo anno« (1931) je proti geslu sovražstva, kakor ga je proglasil marksizem z razrednim bojem, postavil evangelij ljubezni in pravičnosti kot pravo izhodišče za izravnanje socialnih nepsotstev.

Mir med narodi (1925). Z okrožnico »Quas primas« je ustanovil praznik Kristusa Kralja kot praznik kralja miru med narodi.

Z okrožnico »Rerum ecclesiae« (1926) je uredil veliko misijonsko vprašanje in pozval vse vernike k najresnejšemu sodelovanju pri misijonskem delu, da bi se uresničila beseda: En hlev in en pastir.

Z okrožnico »Mortalium animos« je vabil kot oče, ki predseduje »obedu ljubezni« vse ločene kristjane, da se vrnejo v očetov dom, kjer »je vse pripravljeno« zanje (1. 1928).

Mir z državo. Z italijansko državo je sklenil Lateransko pogodbo, kot simbol za odnos Cerkev z vsemi državami in narodi: Bog naj se vrne med narode, da bi se tako oni usodni razdor med Cerkvijo in državami, ki traja že nad 100 let, spet poravnal. Liberalne države so se v XVIII. in XIX. stoletju ločile od Cerkev v zakonodaji, šolstvu, sodstvu itd.

Pravočasno je sklenil papež Pij XI. konkordate in »modus vivendi« z različnimi državami, da se Cerkev pripravi na ono nevarnost, ki ji preti od tkzv. totalitarnih držav, ki navidezno sicer nočejo izločiti verskih oseb, hočejo pa podrediti vero kot sredstvo za državno politiko absolutni oblasti države. Z ne navadno odločnostjo je orisal papež Pij XI. to nevarnost v okrožnici »Mit breunender Sorge« 1937.

Proti kaosu revolucije in brezboštva, ki proglašajo Boga kot oviro za ustvaritev novega družbenega reda, je objavil papež Pij XI. okrožnico »Divini Redemptoris« proti brezbožnemu komunizmu v istem letu.

Svetovni mir

Proti oboroževanju in preteči novi vojni je dvignil papež Pij XI. svoj svareči preroški glas: »Absolutno nemogoče se nam zdi, da bi se narodi znova dvignili drug proti drugemu in bi spremenili v zraku, na morju in celini vse v razvaline.

Ne moremo si misliti, da bi oni, ki so odgovorni za dobrobit narodov, hoteli gnati ne samo svoj lasten narod v pogin, ampak tudi velik del človeštva.

Če bi se pa kdo drznil storiti tak zločin,

tedaj bi se znova obrnili k Bogu z grenko prošnjo: Razprši narode, ki hočejo imeti vojne.

Vsem nam pa je še v spominu, kako se je papež Pij XI. ponudil Bogu zadnjo jesen za pravno žrtev, da bi se ohranil mir.

Velike smernice božjega namestnika so nam dane, da jih premislimo vsi! Te smernice bi morale odmevati iz naše univerze ob danih prilikah. Bojimo se, da si moderni znanstveniki skrbno mašijo ušesa za večnostne besede božjega namestnika in da papeževe osnove, na katerih edinih je mogoče graditi družinski, družbeni in državni red, ne najdejo milosti v očeh moderne znanosti.

Ko se pri mnogoštevilnih problemih, ki jih obravnava papež, ustavljajo znanstveniki, citirajo mogoče razne hipoteze in imena, sram jih je pa izreči ime papeža Pija XI.

Slov. Dijaška Zveza,

njen program in cilj

Svobodo hočemo!

Mladi čutimo odgovornost svojega poslanstva. Pred Bogom in narodom bomo dajali odgovor za svoj čas, v katerega smo postavljeni. Po svoji vesti ne moremo več molčati. Zahtevamo nazaj svoje organizacije, katerih smo bili pred leti na srednjih šolah oropani, zahtevamo enakopravnost kot državljani iste države in kot člani istega naroda. Zahtevamo, da se pravice Slovenske dijaške zveze uzakonijo in zaščitijo kot prvenstvene in da se ji prizna privilegirani položaj, kot ga doslej uživa samo sokolstvo.

Ljubezen do naroda in države

Slovenska dijaška zveza kaže novo pot. Ne odtujenje od naroda in renegatstvo, ampak ljubezen do njega, ljubezen iz vse svoje duše zanj. Tesno ob njem in zadnji življenjski dih zanj. Po svojih močeh hočejo njeni člani pripomoči do njegove rasti in z njim ustvaritev močne, nepremagljive Jugoslavije.

Boj liberalizmu, materijalizmu in komunizmu

Krožki SDZ morajo rasti po vseh naših gimnazijah v višji in nižji šoli, po učiteljskih, po srednjih strokovnih in meščanskih šolah. Vidim že to armado naših bratov in sester, ki čakajo in slišim njih klic po organizaciji. Njihovi krožki bodo delavni in udarni. (Dalje na 2. strani.)

Sestanki in študij vseh perečih vprašanj, pravi odnos do vseh pojavov. Poklicni študij predvsem, zakaj strokovnjakov rabimo povsod. Toda ne samo natrpanje uma, ampak tudi kultura srca. Naši člani morajo rasti v značaje in močne, moralno utrjene osebnosti. Rast po načelih A. M. Slomška, je naša pot. Naš boj mora biti jasen in odkrit proti liberalizmu, materializmu in komunizmu, proti tem sovražnikom naroda in države. Ker smo na severu, imamo posebno važno nalogo — vse sovražnike moramo do dna spoznati in narodno-obrambnemu delu dati tudi svoje moči in sposobnosti. Organizirati hočemo tudi prosti čas. Toliko ur in toliko mladih sil se izgublja v brezdelju. Tudi ta dragoceni čas moramo v pravo smer potisniti. Na izletih se bomo seznanjali med seboj, v športu krepili telo, v počitnicah pa svoj narod in svojo zemljo spoznavali s potovanji in skupnimi taborjenji. Naš počitniški dom, ki ga bomo zgradili, bo žarišče našega veselja, ko se bo naša številna družina zbrala vsa prosta in razigrana po končanem študijskem letu. Tako bo rasla naša skupnost, naše bratstvo in sestrstvo. Naša skrb mora biti za zdravje in socialno stanje vsakega našega tovariša. Največji dan v letu pa bo gotovo počitniški tabor SDZ. To bo kongres vseh naših fantov in deklet, manifestacija naše biti, našega dela in življenja. Tu se bomo srečali vsi, ki enako čutimo, enako mislimo in imamo skupni cilj.

Pax Romana, Slavia Catholica

SDZ je torej centrala vseh naših srednjoškolskih in akademskih društev. Ona je predstavnica slov. katoliškega dijaštva na zunaj. Včlanjena je v Pax Romano, mednarodno katoliško študentovsko zvezo, ki ima svoj sedež

v Švici, in članica je tudi Slavica Catholicae, zveze slovanskih katoliških narodnih zvez. Ko je lansko leto SDZ organizirala kongres Pax Romane na Bledu, je doživela največji mednarodni uspeh, ki ga že zlepa ni kaka zveza. S slovanskimi narodi ima SDZ zamenjave, za akademike in akademičarke, kar služi, da se slovanski narodi med seboj spoznavajo in da se ohranijo in poživljajo medsebojni kulturni stiki. V počitnicah bomo skušali dobiti zamenjave tudi za srednješolce in srednješolke in upamo tako tudi tu napraviti korak naprej.

Popravite krivico!

Iz vsega gornjega se že vidi popolnoma jasno razlika med obstoječimi društvi, ki še na gimnazijah obstojajo, pa tudi med kongregacijami, KA in drugimi cerkvenimi in podobnimi društvi in Slovensko dijaško zvezo. Vrzel, ki je tu še, lahko vidi vsakdo, zato tudi pričakujemo, da nas bo vsa slovenska katoliška javnost podprla. Kdor misli iskreno in brez hinavščine, komur je resnično za stvar in ne za kake osebne namene, bo nam pomagal.

Ste videli že številne znake, ko srečujete mlade obraze? Na kvadratnem rdečem polju stiliziran slovenski grb in križ v zlati barvi. Zlata barva — vrednost teh dveh svetinj: slovenstva in katolicizma, rdeča — pripravljeni smo tudi kri preliti za te dve svetinji. Ni in ne smejo nam biti ti simboli fraze. Globoko v nas je to in to misel bomo širili povsod. Na svoj program, ki bi moral biti program vsakega Slovenca in v svoje organizacije hočemo zajeti čim več slovenskih študentov. Na delo že danes vsi!

La Croix:

Narod, ki je vstal...

Odkritosrčen pogovor z mons. Jožefom Tiso, predsednikom slovaške vlade.

Zadnje čase zgleda, da dobiva v ostali Evropi malo poznana Slovaška sloves dežele, ki slepo posnema ustanove svojega močnega sosedu.

Res smo zadnje čase naleteli v Slovaški na pojave, ki so tako spominjali na Nemčijo, da smo bili mnenja: Slovaška je postala žrtev diktatorske epidemije, ki vedno huje pustoši po Evropi.

Mgr. Tiso je duhovit in preprost. Stavil sem mu nekaj bežnih, trenutno perečih vprašanj.

Diktatura?

Nikakor, mi smo samo zedinili narod. Razcepljen dosedaj na trideset strank, mora iti skozi ogenj edinosti, ker je bil toliko časa v umetnem brezdelju. Obdržali smo splošno volilno pravico.

Da, pa samo v korist ene same stranke!

V tej stranki najdejo prostora vsi dobri in pošteni Slovaki, kakoršna koli so njihova osebna mnenja. Druge stranke, mesto, da bi služile Slovaški, so postale orodje zatiranja v tem, da so podpirale varuštvo Prage nad Slovaško.

To je vendarle nekaka oblika diktature?

To ni ne diktatura, ne totalitarizem, ker spoštujemo osebno svobodo. Ni govora o oboroževanju države. Nismo postavili koncentracijskih taborišč in nanje niti ne mislimo.

Kaj pa verska svoboda?

No, odvrne Mgr. Tiso, zmajé z glavo, kaj mislite, da bi jaz kot duhovnik dovolil, da se kdo loti vere?

Toda vi ste izjavili, da ne poznate ne katolikov, ne protestantov, ampak samo Slovake.

To je mogoče, toda hotel sem reči, da je treba, brez ozira na vero, vzgojiti narodni čut. Misel, da bi jaz dopustil potisniti vero v ozadje, me žalil!

Čemu ste potem razpustili katoliška mladinska in telovadna društva?

Ker smo razpustili Sokola, smo morali razpustiti tudi Orla. Pustili pa smo društva katoliških žena, ki sem jim jaz še včeraj pridigal v svojem rojstnem mestu.

Katoličani v tujini so lahko brez skrbi. Moji škofje 'bi me prvi pokarali, ako bi dopustil napad na vero. Vendar doslej so mi še vsi čestitali. Narod ne bi prenesel ničesar, kar bi bilo v zapreko katolicizmu ali pa samo nekatoliško. Slovaška je lahko samo krščanska ali pa sploh ne more obstojati.

Popolnoma. Kaj pa judovsko vprašanje?

Rešili ga bomo na zakoniti podlagi. To vprašanje obstoji pri nas tako, kot povsod drugod. Toda Judov ne bomo kaznovali za to, ker so Judje. Nobenega govora o izdajanju takih rasističnih zakonov, kot so mi hoteli to napraviti nekateri nepoučeni ali zlobni tuji časopisi.

Slo bo v glavnem za to, da zmanjšamo nesorazmeren izraelski vpliv in da ga prilagodimo v vseh strokah v pravem razmerju z ostalim narodom. To vprašanje bomo rešili preudarno in popolnoma pravično. Prepričan sem, da nam bodo Judje prvi hvaležni za pomoč, da ne bodo ostali v ospredju v spodtiko javnemu mnenju. V trgovini in intelektualnih poklicih so bili tako v ospredju, da si je tujec lahko ustvaril prav ne laskavo sliko o slovaškem narodu. Ni nečloveško, da hočemo dati stvarjem pravo razmerje, tako da bomo dobili stik s tujino brez posredovalcev.

Vas ne plaši gospodarska bodočnost?

Kadar človek nima veliko, ni treba želeti velikopoteznega življenja. Na srečo nimamo težavnega in nadležnega oboroževanja, in ga tudi ne nameravamo imeti. Slovaška bo shajališče turistov vsega sveta. Njena velika naravna bogastva, ne bodo ušla ljudem, ki imajo na razpolago denar za investicije.

Mi gledamo v bodočnost z optimizmom, ki nam ga daje moč vere in smisel za resničnost.

Kaj pa odnosi s Prago?

Razen nekaj točk, ki bi jih bilo še treba urediti, so sedanji odnosi taki, kakršni bi morali vedno biti. Mi imamo svoj parlament in Praga ne more ničesar skleniti brez naše vednosti in sodelovanja.

Zaupate v Sidora, Durčanskega in v druge mlade? Ali sene bojite, ako grobo govorimo, da nas bo Sidor nekoč izdal?

Mislite? Odvrne, smeje se msgr. Tiso. Jaz in moji sodelavci smo istega mnjenja. Mi »sta-

ri«, imamo že dvajset, trideset let političnega življenja za sabo. Oni, mladi, bi čisto radi pospešili tempo, to se razume. Vendar razumejo, da vse ni mogoče naenkrat. Kar se pa tiče »izdaje« ne smemo pozabiti, da sta Sidor in Durčanski prav tako vneta katoličana, kot mi drugi.

Ponavljam, mi se popolnoma strinjamo in jaz mislim ostati še dolga leta na čelu te vlade.

Nato je monsignor govoril poročevalcu še o svojem nameravanem potovanju v Rim. Sv. oče je sporočil po msgr. Vojtašku, da ga zelo veseli srečanje z novim predsednikom slovaške vlade. Čim mu bodo parlamentarni posli dopuščali, se bo msgr. Tiso podal na to pot.

Pri nas ni diktature, je dejal Tiso, poslavljajoč se od poročevalca, ampak samo disciplina, omiljena po verskem čustvovanju.

Vzemimo na znanje! Želimo, da je msgr. Tiso govoril resnico.

Prilika o sejavcu in semenu

»Sejavec je šel seme sejat. Seme je božja beseda. Kateri so poleg pota, so tisti, ki poslušajo, nato pa pride hudič in vzame besedo iz njih srca, da ne verujejo in se ne zveličajo. Kateri so na skali, so tisti, ki z veseljem sprejemajo besedo, kadar jo slišijo. — pa nimajo korenine: nekaj časa verujejo, ob času skušnjave pa odpadejo. Seme pa, ki je padlo med trnje, so tisti, ki slišijo, pa gredo in se v skrbeh in bogastvu in nasladnostih življenja zaduše in ne obrodijo sadu. Ono pa, ki je v dobri zemlji, so tisti ki besedo slišijo in ohranijo v dobrem in plemenitem srcu ter obrodijo sad v potrpljenju.«

Božjo besedo seje danes katoliška Cerkev po papežu, škofih in duhovnikih. Na prižnici, v šoli, v verskih organizacijah, po verskih knjigah in verskem časopisju in celo po radiu, vsepovsod iščejo božji služabniki prilike, da bi sejali seme božjega razodetja.

Duša mora biti za božjo besedo pripravljena kakor njiva za seme. V zbranosti in v dani pripravljenosti mora duša božji nauk sprejeti in pustiti, da začne v njej kliti in snovati. Božja beseda pronikne v misli, voljo in čustva. Naravni človek se nadnaravno

usmeri. Pravimo, da krščansko gleda, misli, dela in živi. To je človek, ki je v božjem nauku zaživel, da je kakor testo, ki ga je kvas vsega prekrvasil. To je dobra zemlja, ki besedo ohrani in obrodijo sad.

Kateri so poleg pota, so tisti, ki jim veri sopražna propaganda in veri nasprotno okolje božjo besedo iztrga iz njih srca. Kateri so na skali so tisti, ki božjo besedo površno poslušajo, pa v hrupnem življenju nikdar ne najdejo zbranosti in tihega razmišljanja, da bi pogнали korenine. Med trnjem so tisti, ki imajo svoje življenje tako čudno neurejeno in materialistično usmerjeno, da so njihove misli, želje in dela tuje božjemu nauku. V njih se božja beseda dobesedno zaduši.

Katoliški akademik in katoliški izobraževalec! Kako skrbiš ti za to, da bi bil notranje prežet in prekrvašen z božjim razodetjem? Kaj ukreneš, da bi ti postal katoliški svetovni nazor ne samo zunanja pripadnost, ampak duhovno življenje, ki te v mislih in delu prenavlja v novega nadnaravnega človeka? Tudi v tebi hoče seme božje besede najti rodovitna tla, da bo v tebi ostalo in obrodilo sad!

Ob mrtvaškem odru škofa Gnidovca!

Hotel sem videti Tvoj obraz! Ljudomilost in krotkost ga ožarjata, trpkost bolečin je zgnila. Pišejo, da si bil živčno čisto ubit, telesno pa popolnoma izčrpan! Saj res! Škofovski ornat bolj napolnjuje krsto, kot Tvoji po spokornosti izsušeni telesni ostanki. Pa zakaj tak naval ljudstva? Saj so te vendar Ljubljančani le malo poznali? V zavodih si bil ljudstvu odtegnjen, v Grobljah v noviciatu in med kleriki Te je vnani svet komaj mogel videti. V Prizrenu in Skoplju bi Te Albanci, Srbi, Hrvatje, Turki, Slovenci in Cincari prihajali gledat, a tu... Dal postal si drugi Slomšek, drugi Baraga, drugi Knoblehar, drugi Jeglič! Smrt Te je dvignila iz slovenske ravni na občečloveško, občekatoliško ravan; mi mladi Slovenci pa smo začutili: Duhovnega velikana je dala Slovenija človeštvu! Si bil učen? Drugi lahko bolj. Si bil spreten? Drugi morda spretnejši. Si bil govornik? Drugi bolj zgovorni. Si bil ljudomil, dobrega srca? Drugi morda tudi.

Kaj je tisto, pred čemer se klanjamo spoštljivo? Kaj je tisto, v čemer si bil večji od nas vseh, ki hodimo mimo Tvoje krste in kar Te tako dviga v nebesne višine, da s svetim strahom gledamo kvišku k Tebi?

Imel si jekleno voljo, ki si jo popolnoma postavil v izključno službo Najvišjega. »Hočem«, si dejal in nisi užival ne kave, ne vina, skoraj nobene svetne naslade! »Hočem«, si dejal in si korakal naprej po apostolski poti, čeprav si moral prebresti peš reko Driml! »Hočem«, si dejal in si hodil peš od Letnice do Uroševca 36 km daleč in bogoslovec, ki je precej k ascezi nagnjen, je gledal in strmél, da je nekaj sladkih hrušk bila Tvoja celodnevna hrana! Takih čudovitih »hočem«, ki so podjarmili čutnega, telesnega, zemskega Gnidovca in izklesali iz Tvojih filigranskih rok in udov duhovnega orjaka in velikana, morda svetnika, je pri Tebi bilo na tisoč!

Tega mi navadni zemljani ne znamo! V tem si naš učitelj! Prav to pa tako nujno potrebujemo! Zato smo prišli k Tvojemu odru, da bi se v Tvoji visoki šoli samozataje in žrtve učili klesati iz sebe prave osebnosti! Iz naših prs se je izvil en sam vzdih: Hvala Tebi za Tvoj praktični pouk; če si pa že pred prestolom Najvišjega, prosi za eno: da bomo mi akademiki jeklenili svojo voljo v trden, neizprosno značaj!

Tyrš, vera, sokolstvo

Le razmeroma malo jih je, ki se zavedajo kaj in kaj hoče sokolski Tyršev življenjski nazor. Cehi, da, to vedo! Pri nas se sicer poudarja Tyršev duh, njegov svetovni nazor pa se pred množicami pretkano prikriva. Koliko bi jih pa še ostalo, ki bi se za Tyrša ogrevali, ako bi poznali njegovo versko stališče.

Toda neopravičljivo je in za življenje v državi skrajno škodljivo, da se pod krinko patriotizma in nacionalnosti uporno vzdržuje in širi etično verski sistem, ki po svojem bistvu katolicizem in vero v osebnega Boga sploh izpodkopava in uničuje.

Da spoznamo Tyršev duh, naj slede naslednje izjave Tyrševih življenjepiscev in škofa dr. Srebrnič.

Polje torej, kjer bi se razvijali vzorni ljudje, Tyršu ni krščanstvo, še manj katoliška Cerkev; niti Bog-človek Kristus in Bogorodica Marija mu niso vzori, nikjer jih ne omenja. Njemu je vzorni človek antični človek, Grk-pogan; po Tyršu »nikdo ni postavil večjega in realnejšega cilja za vzgojo človeštva kakor grški narod« ...

(Dr. Jožef Srebrnič.)

Tyrš je bil panteist.

(Jandasek str. 39.)

Religije brez Boga, brez neumrjočnosti človeške duše, brez pekla in nebes, sploh brez elementov, ki jih izkustvo pri vseh narodih v religiji gleda — to naj bi bila Tyrševa religija. In to je tudi njegova religija v resnici, četudi si raziskovalci Tyrševe ideologije niso edini, kaj je bistvo Tyrševe »verske« misli, ki izključuje vsak odnos do osebnega Boga!

(Dr. Jožef Srebrnič.)

V času, ko se je Sokol ustanavljal, je bil Tyrš že izven religije katoliške Cerkve.

(Jandasek.)

Pekel in nebo sta Tyršu plod domišljije.

(Jandasek o. c. 35.)

Iz tega sledi, da se je Tyrš... s svojimi verskimi nazori popolnoma izločil iz katoliške Cerkve, iz krščanstva in sploh iz vere v osebnega Boga. Formalno pa iz Cerkve ni izstopil.

(Jandasek.)

Tyrš zameta predvsem verski formalizem; bogoslužne predpise, t. j. obrede, češčenje boga odklanja z mirno ironijo...

(Jandasek.)

Sicer pa je znal Tyrš, če so prilike nanesle, ironizirati papeža in njegovo nezmotljivost...; javno izpovedanje verske pripadnosti po družini mu je bilo demonstriranje. Pozival je, naj vsakdo stopi iz svoje cerkvene zajednice, ako njeni nauki ne soglašajo z njegovim prepričanjem.

(Tyrš, Sokolski archiv I.)

On je prenehal verovati v dogme.

(Jandasek o. c. str. 33.)

S stališča Cerkve je bil tedaj Tyrš ateist.

(Ludvíhovsky o. c. str. 20.)

Jugoslovensko Sokolstvo usvaja sokolsku Tyrševu misao uzgoja u čitavom njegovom opsegu.

(Putevi i ciljevi Saveza Sokola Kraljevine Jugoslavije; avtentičen tekst.)

Od Hegla do Marxa (Dalje.)

Marx je bil med tem v začetku leta 1845 izgnan iz Francije. Podal se je v Belgijo. Tu je napisal svojih 11 tez o Feuerbachu, kjer je čisto na kratko opredelil svoj dialektični materializem nasproti vulgarnemu.

Manifest

S tem je bil Marxov idejni razvoj, kolikor zanima filozofijo, v glavnih obrisih končan. V revolucionarnem letu 1848 je bil izgnan iz Belgije. Takrat sta z Engelsom izdala glasoviti »Manifest der Kommunistischen Partei«. Nato se je nekaj časa potikal po raznih krajih v Nemčiji, dokler se ni podal v Pariz. Ko pa je bil odtod ponovno izgnan, se je podal v London in se zagrebel v knjige Britskega muzeja. Umrl je leta 1883.

„Brezbožna teologija“

Komunizem, kakor ga je izdelal Marx z Engelsovo pomočjo, ni morda nauk o razdelitvi zemeljskih dobrin in organizaciji dela, marveč svetovni nazor, ki hoče zajeti celega človeka, usmeriti vse njegovo delovanje in mišljenje in odgovoriti na vsa njegova vprašanja o bistvu vesolja in o smislu življenja. Tako ga tudi pojmujejo v Rusiji: »Sovjetska filozofija je neke vrste brezbožna »teologija«. Njena podlaga je posebno »razodetje« in »Svetopismo«. Klanja se avtoriteti »Cerkve« in mnenju »cerkvenih očetov«, loči »pravovernost« od »herezije«... Črta pravovernega izročila je sledeča: Marx, Engels, Lenin in Stalin. Vse drugo je od hudega (Brdjajev).

Izhodišče Marxovega komunizma je bil Hegelov idealizem, ki ga je Marx kot nekdanji pristaš dobro poznal in duhovito zavračal. Hruške, jabolka itd., lahko izvedemo, tako nekako pravi, na pojmu »sadje«. Ta pojem je Hegelu resnično bistvo jabolka in hruške, samostojen subjekt, prava podstat. Jabolka in hruške so le načini te podstate. Tako vsa stvarna bitja izvede na idejo in si predstavlja, da je ta abstraktna ideja osnovna bitnost, ki živi ter v svojem razvoju tvori stvari. Navaden človek, ki pravi, da bivajo jabolka in hruške, ne misli, da bi s tem povedal kaj posebnega. Filozof pa, ki to učeno izrazi, stori naravnost čudež, češ da iz idejne bitnosti »sadje« proizvede resnične hruške in jabolka kot posamične »dialektične stopnje ideje sadje«. Seveda teh razlik, ki ločijo hruške od jabolka, ni proizvedla ideja sama iz sebe in jih filozof tudi v ideji ni mogel najti, ampak jih je pobral iz izkustva ter jih dodal svojemu pojmu.

„Ne ideja, ampak materija“

To dobro stran pa ima Hegelova spekulacija, da poudarja enotnost bitja. Moti se le, ko misli, da je ta enotna bitnost ideja. Kaj so ideje drugega, kakor stvari predstavljene v človeško glavo? Mar res predmete tvori samosvest? Ali ni očitno, da določajo vsebino samosvesti predmeti? Ne zgošča se ideja v tvar, ampak iz tvari se porajajo ideje, ne ustvarja Bog človeka, marveč človek Boga. Hegelova filozofija stoji na glavi, treba jo je obrniti in postaviti na noge. Ne duh in ideja, marveč materija je osnovna stvarnost, zadnji vzrok same sebe in duševnosti v vseh njenih oblikah. Ne idealizem, ampak materializem je prava filozofija, kakor je pokazal Feuerbach.

Pa tudi Feuerbach je zapadel v zmoto, ker zagovarja stari, vulgarni materializem, ki ga tudi komunizmu tako radi očitajo filistri. Po nauku starega materializma, ki so ga meščanski filozofi razvili v 18. stoletju iz kartezianizma, je stvarni svet Ding an sich, ki ga človek pasivno gleda. Ta svet je mrtev, gibanje dobiva le od zunaj, zato se nujno ravna po železnih mehaničnih zakonih. Tudi človek, drobci iste snovi brez lastne dejavnosti, je slepa igra teh zakonov, ki ravna z njim kakor hudournik s kamenčki. Feuerbach je čisto

prezrl tisti novi, dejavni, revolucionarni element, ki ga je Hegel odkril v vesoljstvu. Materializem, da, pa ne mehanični, ampak dialektični. Stari materializem se je opiral na zakon istovetnosti, zato mu je bil svet sestavljen iz posamičnih, dovršenih bitij. Njegovo vesoljsvo je bilo statično in determinirano. Hegel pa je pokazal, da je vsaka stvarnost protislovna. Vsaki tezi nasprotuje antiteza, vsako stanje nosi v sebi klico smrti, svoje lastno zanikanje. Protislovje je bistvo vesolja. Zato pa tudi ni stalnih bitij, ampak samo dogajanja udejstvovanja, procesi, ki so prehodi z ene skrajnosti v drugo. Vesoljstvo je revolucionarno po svojem bistvu, revolucija je temeljni zakon sveta in življenja. »Dialektična filozofija, pravi Marx, je razkrojila nazor o absolutni, dokončni resnici in o absolutnih pogojih človeškega življenja, ki so bili s tem nazorom v zvezi. Pred njo ni ničesar dokončnega, absolutnega, svetega. Pokazala je minljivost vsega in v vsem, zanj ne biva ničesar izven brezkončnega toka nastajanja in minevanja ter neprestanega dvigovanja nižjega k višjemu, ona sama pa odsviti tega dogajanja v mislečih možganih. Res je, tudi ona ima svojo konservativno stran, tudi ona pozna upravičenost nekaterih stopenj znanstvenega in družabnega razvoja, pa le za gotove dobe in v določenih okoliščinah. Taka konservativnost je relativna, dočim je njen revolucionarni značaj absoluten — edina absolutnost, ki jo ta filozofija pozna.«

Že glede stvarnega sveta se torej moti stari materializem, ker ne pozna protislovnosti njegovega bivanja, njegove dialektike, njegove autodinamike. Še bolj se moti glede človeka, ki ga smatra za mehaničen stroj ali za žival med živalmi. Dialektični materializem pa uči, da ima človek dušo, ki ga dviga nad stvarni svet in nad živali. Sodobni ruski filozofi odklanjajo darvinizem. Od živali do človeka ni prehoda, marveč skok, kakor ga zahteva dialektični razvoj. Res je sicer, pravi Marx, da pajek prede in da človek prede, da čebela gradi celice, ki jih arhitekt občuduje, toda pajek in čebela delata slepo po naravnih zakonih, človek pa si napravi najprej načrt v duhu. Ta duh je, ki loči človeka od živali ter ga usposablja, da posega dejavno v svetovno dogajanje. Toda ta duh ni nič tujega v materialnem vesoljstvu, saj je le proizvod materije in brez materije ne more bivati.

SLOVENSKA DIJAŠKA ZVEZA

razpisuje mesto zamenjanca

za letni semester stud. leta 1938-1939 v Bratislavi, glavnem mestu Slovaške.

Mesto morejo dobiti akademiki:

1. Člani akademskih društev, ki so včlanjeni v Slovenski dijaški zvezi;
2. Morajo imeti vsaj tri semestre univerzitetnega študija;
3. Dobro morajo poznati slovenske kulturne razmere, pa tudi gospodarske in politične prilike in njih pravi odnos do celotne države. Poznati pa morajo tudi splošne obrise zgodovine in drugih razmer države, v katero gredo. Vse to morajo dokazati v debati s komisijo, ki jo nalašč za to priliko postavi odbor Slovenske dijaške zveze;
4. imeti mora sam sredstva za potovanje tja in nazaj.

Zamenjanec ima v Bratislavi prosto stanovanje in hrano, ter druge ugodnosti slovaške dijaške zveze.

Prošnje se morajo vložiti do 15. febr. 1939.

inž. A. Tepež,

t. č. zvezni predsednik

Jože Peterlin,

t. č. zvezni referent za zunanje zadeve

Medicinska uredba

Pred kratkim je izšla dopolnilna medicinska uredba, ki odpravlja vsaj deloma neznanostno stanje, ki ga je vpustila uredba iz leta 1936.

V členu 9 se črta stavek: I., III. in V. semester se vpisujejo samo v začetku šolskega leta.

19 člen se izpremeni, in sicer tako: Izpit za doktorje medicinae universae sestoji iz petih grup. Predmeti se polagajo posamezno in to na sledeči način:

I. skupina

Ta obsega izpite iz biologije, fizike in kemije, ki se polagajo ob koncu II. semestra v junijem, oktobrskem in februarjem ali marčnem izpitnem roku.

II. skupina

Ta obstoji iz anatomije, histologije z embriologijo, in fiziologijo s fiziološko kemijo in fiziologijo čutil; ter se polaga po končanem IV. semestru in položenih izpitih iz I. skupine. Vrstni red izpitov I. in II. skupine določa fakultetni svet.

Slušatelj, ki ne položi prve izpitne skupine, se ne more vpisati v V. semester, ampak ponovno v IV. semester; a slušatelj, ki nima izpitov II. skupine se ne more vpisati v VI. semester, temveč se vpiše še enkrat v V. semester.

III. skupina

obsega: patološko anatomijo s histologijo, bakteriologijo s serumologijo ter imunologijo in farmakologijo s toksikologijo.

Bakteriologija s serumologijo in imunologijo se polaga po VI. semestru, splošna patologija

s patološko anatomijo in histologijo ob koncu VII. semestra, farmakologija s toksikologijo po VIII. semestru.

IV. skupina

Izpiti iz te skupine se polagajo po zaključku IX. semestra in po položenih izpitih III. skupine in obsegajo: interno medicino, infekcijske bolezni, neurologijo s psihijatrijo in dermatovenerologijo.

V. skupina

V to skupino spadajo izpiti iz pediatrije, kirurgije, ginekologije s opstetricijo, oftalmologije, otorino-laringologije in sodne medicine. Ti izpiti se polagajo konec X. semestra in po končanih izpitih iz IV. skupine.

Izpiti iz III., IV. in V. skupine se polagajo posamezno vse šolsko leto.

Izpiti se lahko ponavljajo najprej po enem mesecu.

Iz interne, kirurške, ginekološko-opstetrične, splošne kirurgije; ortopedije in odontostomatologije se ne polagajo posebni izpiti, temveč se ti predmeti izprašujejo pri izpitih iz interne medicine, odnosno kirurgije in ginekologije. Tudi izpiti iz balneologije, radiologije in röntgenologije se polagajo v okviru interne medicine. Prav tako se polagajo v okviru interne medicine izpiti iz: specialne patologije in terapije abdominalnih in respiratornih organov. Splošna patologija se polaga skupno s patološko anatomijo in histologijo. Socialna medicina in nauk o bojnih strupih pa skupno s higieno.

22. člen se glasi: Izpiti za slušatelje medicine in farmacije se lahko trikrat ponove; tretjič samo po odobrenju fakultetskega sveta.

Božja delavnica

5. O razvoju življenja

Kakor je vse vesoljstvo delo Stvarnikovih rok ter se razvija in ureja po zakonih, ki mu jih je postavil božji razum, tako je tudi prvo živo bitje na zemlji nastalo in se razvijalo po zamisli in volji nadnaravne stvariteljske sile, ki jo imenujemo Bog.

Nastane vprašanje, kdaj se je pojavilo prvo življenje na zemlji in kako so se iz te prve življenjske klice razvile brezštevilne živalske in rastlinske vrste. Vprašanje po času postanka prvega živega bitja na zemlji je tako silno težavno in negotovo, da ne moremo navesti v odgovor niti približno starost življenja na zemlji v milijonih let, kaj šele, da bi mogli kdaj dati zanesljivejšo podatke v stotinah ali v tisočih let. Učenjaki, predvsem geologi (zemljelovci), skušajo na razne načine sklepati o geološki starosti živih bitij, toda vse njihove metode so zelo nezanesljive in njihova sklepanja zgolj ugibanja in domnevanje brez sleherne dokazilne moči. — Vse, kar nam geologija (zemljelovje) pove glede starosti življenja, je to, da se je pojavilo že v sivi pradedni zemeljske preteklosti in da se je postopno izpopolnjevalo, razvijalo iz enostavnih v popolnejše oblike. O prastarih in starih živih bitjih, ki so se v obliki okamenin (fosilov) ohranila v plasteh zemeljske skorje, govori posebna veda — okameninoslovje (paleontologija). — Zemlja je bila izprva brez življenja, saj v najstarejših zemeljskih plasteh ni nobenih sledov o živih bitjih, dočim se v poznejših (mlajših) skladih pričajo javljati priče nekdanjega živstva v obliki okamenin. Okameninoslovje nas tudi uči, da nastopajo v starejših zemeljskih slojih enostavnejše živi, v mlajših pa vedno popolnejše in da najdemo v najmlajših plasteh oblike, ki se že močno približujejo oblikam sedanjih rastlin in živali. — To spoznanje je nujno privedlo strokovnjake-prirodoslovce do misli o razvoju (evoluciji) življenja

na zemlji. Prvotno živstvo je bilo oblikovno (morfološko) manj razvito in manj razlikovano (diferencirano) v primeri s poznejšim. V živstvu se je torej izvršil nekak razvoj v smislu izpopolnjevanja od enostavnih v zložene oblike. Za nekatere vrste živali se je celo posrečilo (na podlagi okamenin) sestaviti »rodovnike« (n. pr. za konje), ki govore o rodoslovju (filogenezi) te ali one živalske ali rastlinske vrste. Takšni rodovniki predstavljajo bolj ali manj verjetne razvojne vrste, so deloma samovoljni ter dosegajo vrednost znanstvenih podmen (hipotez).

Naziranje o razvoju (evoluciji) živstva na zemlji danes odločno prevladuje med prirodoslovci nasproti stalnostnemu naziranju, ki uči, da so vse rastlinske in živalske vrste stalne in da so bile že od vsega početka takšne, kakršne vidimo danes z neznatnimi izpremembami v okviru variacij (izpremenljivosti vrst). Današnji pripadniki tega stalnostnega nazora se nikakor ne omejujejo na stalnost vrst v tem smislu, kakor je o izpovedal slavn prirodoslovec K. Linné: »Toliko je (rastlinskih in živalskih) vrst, kolikor jih je od početka ustvarilo neskončno Bitje.« Ta trditev je danes nevzdržna ob ogromnem dokaznem materialu, ki so ga z marljivim delom in raziskovanjem nakopičili prirodoslovci. Zagovorniki stalnostne podmene ne mislijo, da bi bil Stvarnik sam osebno izoblikoval vsako živo vrsto, kakor otrok zgnete iz gline razne like, marveč je po njihovem mišljenju za postanek vseh živi zadosten razlog Stvarnikova vsemočna volja, ki je ustvarila neke osnovne tipe in položila vanje možnost razvoja in izoblikovanja v razne vrste.

(Dalje.)

Podpirajte pokret katoliške mladine!

losti. Tudi je kvarno ustvarjati preozek krog, kajti organizem mora dobivati novih sil, sicer izdihne ali vsaj postane okorel.

Upamo, da pojde pomlajeni »Dom in svet« z začetnim članom v lep, ugoden čas. Tiste pravopisne neskladnosti in tiskarske pogreške, ki jih je v tem zvezku mnogo preveč, bodo morale seveda odpasti. In kar je najpomembnejše: revija bo morala izhajati redno in brez zamud, sicer se povrne stari greh — in stara kazen. Le tako si bo »Dom in svet« priboril nazaj vodilno mesto v našem katoliškem revijalnem življenju in bo enakovredno merilo slovenske literature.

Naposled se obračamo na vas, srednješolci. Zdi se, da je največja manija športa minila, da se zopet posvečate duhovni rasti in da estetična ter etična lepota znova dobiva svojo ceno. Naročite si »Dom in svet«! Saj je tako poceni: 60 dinarjev! Prav vi, med katerimi se vzbujajo novi umetniški talenti, morate biti najmočnejša opora, da »Dom in svet«, ki je s takim optimizmom začel novo razdobje, ne le vztraja, ampak se še izpopolni v vseh ozirih.

OB »ŽIVIH IZVIRIH«

Slovinci se v prevodih seznanjamo z vsemi mogočimi kraji, posebnostmi in zanimivostmi sveta in časa. Poznamo že daljno eskimsko deželo, kitajsko zemljo, gumijev nasade na Javi, Rusijo za Stenjka Razina — in še tisoč drugih strani in podob pestrega življenja, podob, ki nas pritegnejo in očarajo, potem pa zbledijo iz spomina in puste v nas le naslov knjige in nemara še njenega pisatelja. Zakaj? Premalo je vse tisto povezano z našo narodno bitjo.

Ivan Matičič je leta 1937 izdal 412 strani obsegajočo knjigo »Živi izviri«. Delo je razdeljeno na 13 poglavij (Pradedi orjejo —

Glas iz Prage

Življenje slovenskih študentov

Praga, 24. jan. 1939.

Posledice usodnih dogodkov, ki so lansko jesen pretresli vso Evropo, posebno pa ČSR, vidimo še povsod. Ni čuda, če jih je možno opaziti tudi v akademskih društvih. Rednega dela ni oviral samo pozni začetek, ampak tudi odsotnost mnogih odbornikov in članov v vseh društvih. Da se ni lahko znajti po tako velikih, naglih spremembah je tudi jasno.

Z dvomesečno zamudo se je vršil 20. jan. občni zbor »Slovenske dijaške zadruga«. Ta »naša banka«, kakor se tukaj zadruga često imenuje, stopa letos v 20. leto svojega, res uspešnega dela. Leta 1920. so jo ustanovili akademiki z namenom, da bi razdeljevala podpore, ki jih je pošiljala pokrajinska vlada za Slovenijo. Podpore so prostovoljno spremenili v dolgoročno brezobrestna posojila, ki jih naj vsak vrne 5 let po končanih študijah. Začeli so tudi z nabiralnimi akcijami, ki so postale kmalu edini vir dohodkov. Polagoma pa so začeli bivši člani vračati posojila, dohodki zadruga so se večali. Sporedno z dohodki in številom potrebnih članov so se večale oz. manjšale tudi podpore, tako imenovane dekadne — ker se izplačujejo trikrat na mesec — od 25—70 Kč. Čeprav so bile lani dekadne nizke (25 oz. 35 Kč) je zadruga izplačala čez 12.000 Kč dolgoročnih in 4.000 Kč kratkoročnih brezobrestnih posojil. V 19 letih je zadruga nabrala skoraj četrtilijona Kč, ki jih je posodila akademikom in ki se počasi z malimi izgubami (smrt) vračajo po zadruzi nazaj med študente. Tako je bilo deležno podpore že ca 500 študentov, od katerih sedaj mnogi zavzemajo sama odlična mesta.

Slovenska dijaška zadruga ima sovražnika v onih, ki hočejo centralizacijo akademskih društev. S tem bi Slovenci prišli ob denar, ki so ga požrtvovalno zbirale cele generacije praških študentov, dobili bi ga pa oni, ki bi

z istim delom mogli imeti mnogo več denarja. Veseli smo, da so se že mnogi sprijaznili z mislijo, da s centralizacijo ne bo nič.

V začetku je zadruga delovala tudi kulturno. Zaradi ozke povezanosti kulturnih vprašanj s političnimi, je pa kmalu začela poudarjati svoj čisto ekonomski značaj. Ni to bilo vsem všeč, zadruga pa se je le na ta način izognila vsem nevarnostim, podpirala vse in bila podpirana od vseh. Zato se je tudi lani ustanovilo kulturno društvo AD »Slovenija«. Zaradi odsotnosti polovice odbornikov in mnogih članov se »Slovenija« dosedaj še ni ganila. Upajmo, da jo bo bližajoča pomlad prebudila k delu, da bo dostojno izvrševala svojo nalogo: »reprezentirati v Pragi slovenske akademike in Slovence sploh«.

Z lani oživljeno Jugoslavijo ni nič boljše. Do občnega zbora 20. dec. 1938 nismo vedeli, ali še obstoja ali ne. Na tako imenovanem občnem zboru je lahko vsak poslušal 3 ure trajajočo debato, ki me je spominjala na ljubljanski meddruštveni odbor o tem ali je to občni zbor ali ne. Nadaljeval se je občni zbor 23. jan. 1939, kjer je bil končno izvoljen novi odbor.

Tudi naše društvo »Krek« je izgubilo nekaj članov, vendar upamo, da se bo število kmalu zopet dvignilo in bomo mogli nadaljevati lani dobro začeto delo.

Okrog Božiča smo dobili še eno društvo: »Slovenski jug«.

Okrog Božiča je visel na nemški univerzi v Pragi oglas, v katerem išče Kranjska industrijska družba na Jesenicah kemika z nekaj metalurgične prakse. Čudno se nam zdi, da je bil oglas na nemški univerzi, ki je bila takrat še zaprta, ne pa na češki. Zanimalo bi nas tudi to, kako dolgo je visel ta oglas po jugoslovanskih tehnikah, ker pravi, da imajo baje jug. državljani prednost.

Knjige

PRVI KORAK »DOMA IN SVETA« V DRUGO PETDESETLETJE

Ko imamo pred seboj 120 strani obsegajočo dvojno številko te častitljive slovenske leposlovne revije, nam plavajo upolnoli pogledi v bodočnost. Zdaj ni več negotovosti, čemu vse naj »Dom in svet« služi, kajti odlej bo služil umetnosti, predvsem literarni, in sem spadajočemu eseju ter kritiki.

Kot moremo sklepati iz seznama prvih sotrudnikov, bo pri listu sodelovalo zlasti mnogo mladih, poleg Preglja, Bevka, Faturjeve, Malešiča in drugih nov kader ljudi, ki se sicer še iščejo, a obetajo nekaj. Seveda se zdaj še čutijo šibkosti, ki pa jih bosta prava šola in iskrena prizadevnost kmalu odpravili.

V tem prvem zvezku imamo okoli trideset imen. Če pomislimo še na krog pri »Mladiki« in na onega pri »Dejanju«, vidimo, da nas je vendar lepo število. A če pri vsem upoštevamo dejstvo, da mladi katoliški rod vedno uspešneje poseza v slovensko kulturno življenje, nas mora miniti ves strah pred bodočnostjo. Le nečesa manjka: ni neke vodilne osebnosti, ki bi z besedo in delom kazala pot, osebnosti, ki bi okoli nje nehote nastala prava literarna skupina in šola. Ni Cankarja in Županciča. Nemara pa sčasoma tudi to pride.

Tridesetim, ki jih predstavlja prvi zvezek novega »Doma in sveta«, lahko dodamo še kakih petnajst, ki jih bo revija zbrala okrog sebe. A zbirati ni najtežje. Najtežje je sodelavce prikleniti, medsebojno povezati, navdušiti za skupno delo in skupen cilj. Prešiniti jih z istim duhom in jih, mlajše, vzgajati — to je težko, kot vemo iz pretek-

bratstva rajajo — pragozd gori; Pašnja — orna zemlja; Ženitev; Brjanski rajanj; Košnja; Jesen; Žegnanje; Ajda zori; Bile so vihre in slane; Očiščevanje; Žetev nad previsi; Zemlja je močno zadehtela; Novo seme — tise trdožive). Vsako poglavje ima kot motto citat iz sv. pisma stare zaveze (iz Mojzesa, iz Jeremije, iz Izaija, iz Razodetja, iz Visoke pesmi), izmed katerih je najprezresljivejši zadnji: »Sin moj, usmili se me, ki sem te nosila v telesu in te tri leta dojila in hranila ter te zredila do te starosti. Prosim te, dete, ozri se v nebo in na zemljo, in na vse kar je tam. Zato se nikar ne boj tega kronika, temveč bodi vreden drug svojih bratov...« (Makabejska mati).

Pred nami leži tisočletna zgodovina Pogorjanov, obmejnega ljudstva brjanskega naroda. Vidimo te ljudi, kako darujejo bogodom, kako sprejmejo Kristusov evangelij, kako žive od polja, gozda in živine, se bore zoper napadalne Alemane in Ligure in gračake. Rodbinska, krajevna in ledinska ime, prav tako oznake dob in oblastnikov in stvari — vse je navidez megleno, zastrto mora biti, ker je tudi učinkovitejše.

V delu leži čustven poudarek, kakršno je pač to pogorsko ljudstvo, ki se bori za božjo in naravno pravico.

Valentin Čavs, Vid Živoj, Velij Bršlin, Bran Budin, ki se ob Tisovem orhu zgrudijo pod puškami — kdo so? Kdo je Žara? Kdo množica drugih? Ali so zatirani Irci, Ukrajinci, Slovaki, Baski, ki se žrtvujejo za svobodno domovino? To ni važno. Važnejše je, da so ljudje iz Brjanije simbol neuklonljivega malega naroda, da se njihova pravična borba ne boji ne trpljenja, ne smrti — saj je vsako krivično trpljenje, krivična smrt, le božja sodba nad preganjalcem in kronikom.

Danes je duhovno junaštvo tako redko! Ljudi je zajela neka pasionost, bojazen pred bodočnostjo in črnoglednost. Smisel za žrtvo izginja. Družbe se polasča neznanstva plitvost. Računajoči in neodporni meščanski duh sili vsepovsod: tak je film, taka je literatura. Bog ne daj, da bi bila taka tudi bodočnost!

Matičič nam je z dovolj veliko oblikovalno silo in spretnostjo prikazal bore mučenike za svobodni brjanski narod! V delu posejane svetopisemske besede so kakor božje poročilo, da ta narod ne bo izgubil s površja zemlje. Marija z Jasne gore bedi nad njim, njegova tegoba, zatrite solze in vera v »žive izvore« morajo biti oljčna vejica svetle bodočnosti.

Komu je knjiga namenjena? Tistim, ki bodo oblikovali bodočnost. Mladini! Noče biti solzava rapsodija, marveč himna zatirani pravici, idealnim ljudem, ki so vse zatajili, kar jim je življenje nudilo, pa prav za neko boljše življenje žrtvovali največ, kar je bilo mogoče.

Zemlja je popila njih kri — koliko mučeniške krvi je že izpila uboga brjanska dežela! Ne, ta kri ne more biti, ne sme biti zastoj! Valentin, Vid, Velij, Bran — in še toliki drugi brez imen!

Življenje droi v neznano, družabne oblike in odnosi se spreminjajo v temeljih, eni prestani groznji sledi druga, še hujša. Mehanizacija je vedno večja. Teža se zgrinja na ljudstva zemlje.

Mi mladi to vemo in čutimo — a ne bomo klonili. Včasih morajo usta molčati, pero mirovati, oči imeti zavezane, da greš vase, oživiš spomin na trpljenje in žrtve, ki jih je Bog terjal in jih še terja — da pove- liča svoj ubogi brjanski rod!

Bič